

Nr 25

Utlåtande i anledning av väckt motion om säkerhetsåtgärder beträffande vissa nöjesanläggningar.

Första lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 54 i andra kammaren av herr *Börjesson* i Falköping. I motionen hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om förslag till sådana lagföreskrifter angående konstruktionen av karuseller, slänggungor, berg- och dalbanor samt övriga nöjesanläggningar, att de garanterar säkerheten för dem som besöker respektive anläggningar.

Motionen har varit föremål för remissbehandling.

Gällande rätt

Kravet på att nöjesanläggningar av olika slag inte anordnas på sådant sätt att de närvarande utsätts för fara har kommit till uttryck främst genom bestämmelserna i 12, 14, 16 och 19 §§ allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956. Vid den tillståndsprovning, som enligt stadgan är obligatorisk då det gäller anordnandet av offentlig nöjeställning av tivoli- och marknadstyp, äger polismyndigheten infordra eller själv föranstalta om utredning samt på anordnarens bekostnad anlita sakkunnig för undersökning, som kräver särskild fackkunskap. Anordnaren är pliktig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter som polismyndigheten meddelar bl. a. beträffande säkerheten. Polismyndigheten äger upplösa tillställning, om den föranleder fara för de tillstädesvarande.

Ur förarbetena

I ett betänkande den 23 oktober 1954 med förslag till allmän ordningsstadga (SOU 1954:37) erinrar *utredningen* (s. 98) om att enligt 1868 års ordningsstadga för rikets städer polischefen ägde förbjuda förnyande av offentlig tillställning, om denna medförde uppenbar fara för uppträdandes eller åskådares liv samt att sådan fara även kunde utgöra hinder för att förstagångstillstånd beviljades. Utredningen fortsätter:

Enligt vad som inhämtats torde de tillståndsbeviljande myndigheterna i allmänhet inskränka sig till att bestämma uppställningsplats och dylikt men icke ingå på kontroll av anordningarnas säkerhet eller utfärda några

detaljföreskrifter för begagnandet. På några håll förekommer dock en mera ingående prövning även av säkerhetsanordningarna. I Stockholm brukar sålunda var och en som söker tillstånd för anordnande av tivolinöjen med karuseller och andra liknande anordningar åläggas förete intyg från någon av polismyndigheten godkänd sakkunnig person, av vilket skall framgå att anordningarna kontrollerats och befunnits ur säkerhetssynpunkt tillfredsställande.

1944 års förslag (till allmän ordningsstadga m. m., SOU 1944:48) innehöll icke några särbestämmelser angående säkerhetsåtgärder; befogenhet för polischefen att utfärda säkerhetsföreskrifter inrymdes i den allmänna bestämmelsen i 47 § om utfärdande av ordningsföreskrifter för offentlig tillställning. I motiven hänvisades till (en år 1932 inom socialdepartementet utarbetad promemoria) — — — samt anfördes vidare: Givetvis vore det ur många synpunkter fördelaktigt, om besiktningstvång kunde föreskrivas beträffande karuseller och dylika anordningar. Emellertid vore icke blott fråga om anordningarnas konstruktion och beskaffenheten av det använda materialet utan även om det sätt, på vilket anordningarna blivit uppsatta. Med hänsyn härtill torde det i varje fall vara nödvändigt att överlämna till de lokala myndigheterna att slutgiltigt bedöma, huruvida en tivolianordning vore av sådan beskaffenhet att risker för olycksfall icke vore för handen. Kunde det icke på tillfredsställande sätt ådagaläggas, att anordningen vore att betrakta såsom ofarlig, borde tillstånd till dess användande icke lämnas. Att införa något lagstadgat besiktningstvång ansågs däremot föra för långt utan att ändå vara tillräckligt effektivt.

Utredningen anför (s. 104) rörande ifrågavarande spörsmål såsom sin egen uppfattning följande.

Polismyndighets skyldighet att utöva kontroll i säkerhetssyfte över tivolianordningar och liknande inrättningar torde med tillräcklig tydlighet framgå av stadgandena om den allmänna prövningsrätten. Utredningen delar också den i 1944 års betänkande uttalade åsikten, att något i lag ordnat besiktningstvång med regelbundet återkommande inspektioner ej bör stadgas. Någon särskild föreskrift har därför ej upptagits i förslaget. Beträffande förfarandet i praxis torde den ordning som, enligt vad förut nämnts, tillämpas i bl. a. Stockholm vara förtjänt av efterföljd. I den mån polismyndighet för besiktning anlitar särskild fackman bör anordnaren vara skyldig ersätta kostnaden; uttrycklig erinran därom finnes i 16 § av förslaget till ordningsstadga.

Departementschefen uttalade i propositionen med förslag till allmänna ordningsstadgan (prop. nr 143 år 1956, s. 216) att han delade utredningens uppfattning att bestämmelse om kontroll i säkerhetssyfte över tivolianordningar och liknande ej borde intagas i stadgan. Det fick enligt departementschefen bli polismyndighetens sak att i varje särskilt fall föranstalta om kontroll, eventuellt med anlitan av särskild fackman. Det i Stockholm tillämpade förfarandet, för vilket redogjorts ovan, syntes enligt departementschefen utgöra ett lämpligt tillvägagångssätt.

Riksdagen gjorde ingen erinran mot departementschefens uttalande.

Motionen

Till stöd för yrkandet i motionen anföres följande.

Det har vid olika nöjesanordningar, tivolin etc. förekommit olyckor med till och med dödlig utgång. I fjol skadades sju barn vid en karusellolycka i Stockholm. Av dessa fick en flicka så allvarliga skador att hon senare avled.

Orsaken till ovannämnda olyckshändelse var enligt uppgifter den alltför höga hastighet som karusellen vid tillfället höll. Detta ansågs vara en bidragande orsak till den uppskakande olyckan. Huruvida säkerheten hos de olika tivolianläggningarna är fullt garanterad har inte på tillfredsställande sätt redogjorts för. Några fastställda regler förekommer inte såvitt man kan förstå. Enligt instruktioner bör lokal polismyndighet på respektive ort låta »sakkunnig personal» kontrollera elektriska och mekaniska installationer i syfte att undvika olyckor av den art som förekommit, bl. a. vid Skanstullsbron i Stockholm.

Man har anledning utgå ifrån att det i större städer finns sådan sakkunnig personal att tillgå speciellt för detta ändamål. Skanstullsolyckan talar emellertid mot att dessa instruktioner på denna punkt följts på tillfredsställande sätt. Samma personal bör enligt min uppfattning också kontrollera att hastigheten tillämpas efter respektive anläggningars kapacitet. Så har av allt att döma inte skett vid de olyckstillfällena som kommit till allmänhetens kännedom.

I mindre städer och på små orter har man självfallet färre möjligheter att anlita sakkunnig personal för att kontrollera säkerheten hos tivolianläggningarna. Följden måste bli att inspektionen blir bristfällig med ständig risk för olyckstillbud.

Då nöjesanordningar med karuseller, slänggungor, berg- och dalbanor etc. hör till de stora attraktionerna speciellt för barn såväl i städer som på mindre orter, synes det mig angeläget, att det i lag föreskrives hur konstruktionen av ovannämnda nöjesanordningar skall vara beskaffad för att garantera säkerheten.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från *kommerskollegium*, som bifogat yttranden från några *handelskamrar* i riket och från *rikspolisstyrelsen*. Tillfälle att avgiva yttrande har därjämte beretts *Sveriges Tivoliägareförening* och *Riksorganisationen av artistarbetsgivare*.

Rikspolisstyrelsen anser att de i motionen efterlysta säkerhetsgarantierna torde erhållas genom av styrelsen vidtagna och planerade åtgärder samt uppger härom i huvudsak följande.

Styrelsen har i anvisningar i januari 1965 till polismyndigheterna rekommenderat att mekaniska tivolianordningar ej må tagas i bruk med mindre godkänt besiktningsintyg om anordningarnas tillförlitlighet företetts. Under hösten 1965 höll styrelsen överläggning med representanter för polismyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt företrädare för statens brandinspektion, arbetarskyddsstyrelsen, statens elektriska inspektion och statens provningsanstalt rörande principerna för tillståndsgivning-

en i fråga om bl. a. tivolianordningar. Överläggningen utmynnade i att ett särskilt arbetsutskott tillsattes med uppgift att utarbeta förslag till lämpliga åtgärder för att om möjligt motverka olyckor vid brukandet av nämnda anordningar. Under det fortsatta utredningsarbetet har från utlandet införskaffats material, som för närvarande är föremål för bearbetning. Vidare har styrelsen tillkallat teknisk expertis för att biträda med upprättande av förslag till tekniska anvisningar, som är avsedda att tjäna som central vägledning vid polismyndigheternas tillståndsgivning. Expertisen har emellertid funnit frågan så omfattande, att mera vittgående säkerhetsföreskrifter icke hinner utarbetas förrän tidigast till säsongens början 1967. I avbidan härpå ämnar styrelsen redan våren 1966 för polismyndigheterna utfärda provisoriska anvisningar, enligt vilka vid tillståndsgivningen fästes villkor att maskinella nöjesanordningar ej får tagas i bruk innan de besiktigats och godkänts av sakkunnig person, som för sådant ändamål prövats lämplig av polismyndigheten.

Kommerskollegium avstyrker bifall till motionen under anförande att det är angeläget att de legala möjligheter, vilka redan står till buds, utnyttjas för att skapa en sådan kontroll av de tekniska anordningarna vid nöjesanläggningar att besökarnas säkerhet kan garanteras. Kollegium erinrar om det inom rikspolisstyrelsen pågående arbetet med hithörande problem samt yttrar vidare följande.

Vidare bör erinras om att kollegii säkerhetsföreskrifter på det elektriska området upptager generella regler beträffande elektriska anordningar, vilka regler är tillämpliga på anläggning varom nu är fråga. För närvarande utarbetas bestämmelser som är avsedda att tillämpas på mera tillfälliga anordningar av detta slag. Ytterligare en möjlighet att övervaka att anläggningar av ifrågavarande slag är tillfredsställande ur säkerhetssynpunkt har öppnats genom det tillägg 45 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 erhöll genom lag den 31 maj 1963. Med stöd av nämnda lagrum kan arbetarskyddsstyrelsen föreskriva att teknisk anordning på karusell, berg- och dalbana, m. m. skall vara godkänd av styrelsen, innan den avlämnas för att tagas i bruk inom riket, s. k. typgodkännande. Stadgandet avser visserligen endast nya anläggningar, men de villkor arbetarskyddsstyrelsen kan komma att uppställa för ett dylikt godkännande torde bli normgivande även vid tillståndsprövning enligt ordningsstadgan för de i bruk varande.

Av *handelskamrarna* tillstyrker en bifall till motionen. Den begärda lagstiftningen anses av en handelskammare icke erforderlig om tillståndsgivningen regelmässigt förbindes med kontroll av person som utsetts i samråd med yrkesinspektionen. En handelskammare vill avvakta resultatet av det pågående utredningsarbetet på området.

Sveriges Tivoliägareförening uttalar sin anslutning till de allmänna synpunkter som motionären anlagt på säkerhetskraven på ifrågavarande område men förklarar sig icke helt kunna dela synpunkten att nu förekommande kontroll är otillfredsställande.

Föreningen påpekar att under de senaste åren det i huvudsak varit i Stockholm och Göteborg som elakartade olyckor inträffat, trots att drygt

80 procent av landets karuseller varit i gång i landsorten. Vidare upplyser föreningen att det i riket finns drygt 200 karuseller och liknande anordningar — i regel fabriks- och serietillverkade — fördelade på ett femtiotal olika typer samt att nämnda anordningar, varav de största kostar mellan en och två miljoner kronor, sammanlagt har cirka 15 miljoner passagerare per säsong. Föreningen anser det önskvärt att föreskrifter lämnas om ansvarighetsförsäkring gentemot publiken såsom villkor för tillstånd.

Riksorganisationen av artistarbetsgivare har icke något att erinra mot den begärda lagstiftningen samt anför följande.

De företag vi företräder, främst Liseberg i Göteborg och Gröna Lund i Stockholm, har på allt sätt försökt ernå betryggande säkerhet beträffande de nöjesanläggningar i form av karuseller, gungor, berg- och dalbanor etc., som finns inom områdena. Före säsongernas början besiktigas alla anordningar av vederbörligen auktoriserade experter, utsedda av offentlig myndighet, och sedan sker fortlöpande kontroll under hela säsongen, i vissa fall dagligen. Företagen har även vid nyanskaffningar av attraktioner låtit verkställa besiktning redan under tillverkningen för att kontrollera säkerheten. Personalen har vidare fått mycket noggranna instruktioner angående anordningarnas skötsel.

Avslutningsvis yttrar organisationen att lagstiftning om säkerhetsåtgärder av anförda skäl icke torde vara erforderlig för organisationens medlemmar, men då det kan tänkas att kontrollen är mindre noggrann vid vissa andra företag, särskilt sådana av icke stationär art, anser sig organisationen intet ha att erinra mot den ifrågasatta lagstiftningen.

En *handelskammare* anlägger liknande synpunkter på frågan.

Utskottet

I förevarande motion framföres önskemål om särskild lagstiftning beträffande karuseller och andra nöjesanordningar för att förhindra olycksfall bland allmänheten. Till stöd härför anføres att inträffade olyckor visat att kontrollen av dessa anordningar är bristfällig.

Kravet på att ifrågavarande anläggningar inte anordnas på sådant sätt att de närvarande utsätts för fara har beaktats främst genom bestämmelser i 1956 års allmänna ordningsstadga. Enligt ordningsstadgan krävs sålunda tillstånd av polismyndigheten för anordnande av tivoli- och marknadsnöjen och därmed jämförlig nöjeställning. Vid tillståndsprövningen kan polismyndigheten infordra eller själv föranstalta om utredning samt på anordnarens bekostnad anlita sakkunnig för undersökning som kräver särskild fackkunskap. Anordnaren är enligt ordningsstadgan pliktig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter med avseende å ordning och säkerhet som polismyndigheten meddelar. Vidare äger polismyndigheten upplösa tillställning om den föranleder fara för de tillstädesvarande.

I likhet med motionären anser utskottet det angeläget att säkerheten

för besökarna vid anläggningar av ifrågavarande art garanteras i största möjliga utsträckning. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet erfarit att rikspolisstyrelsen och flera andra myndigheter har uppmärksamheten riktad på problemet och förbereder åtgärder som synes väl ägnade att förbättra säkerheten. Sålunda framgår av rikspolisstyrelsens yttrande över motionen att teknisk expertis är sysselsatt med utarbetande av anvisningar till vägledning för polismyndigheternas tillståndsgivning. I avbidan på dessa mer vittgående säkerhetsföreskrifter ämnar rikspolisstyrelsen i vår utfärda provisoriska anvisningar, enligt vilka vid tillståndsgivningen skall föreskrivas att maskinella nöjesanordningar ej får tagas i bruk innan de besiktigats och godkänts av sakkunnig person. Av vad sålunda och i övrigt upplysts framgår att den av motionären aktualiserade frågan snart torde komma att lösas inom ramen för gällande lagstiftning. Härigenom får motionens syfte anses bli tillgodosett.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II:54, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 april 1966

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Ernulf, Arvidson, Hjorth, Lundin, Ferdinand Nilsson, Schött, Helge Karlsson och fru Lilly Ohlsson;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Östrand, Svensson i Vä, fru Kristensson*, fru Löfqvist, herrar Martinsson, Jönsson i Malmö och Sjöholm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.